

Երեւոյան այսպէս

ՄԱՅՐ ԱՅՈՒՆ ՍՈՒՐԲ ԷՏՄԱՍԾՆԻ
ԿՐՈՆԱԿԱՆ, ՄՆԱԿՈՒԹԱՅԻՆ,
ԼՐԱՏՎԱԿԱՆ ԵՐԿՐԱԲԱՌԱԹԵՐԹ

Արվեստագետ, որի ջութակը աշխարհին պատմում է մեր անցյալի ու մշակույթի մասին

«Կարելու չէ, թե ինչպէս կտատանվում տարբեր լեզուների միջև, ես մտնում եմ հայ, բայց եկրոպացի հայ, ոչ ասիացի հայ: Ուրիշ հայ կոմպոզիտորների հետ մենք կստիպենք եվրոպային եւ աշխարհին լսելու մեր երաժշտությունը: Եվ երբ նրանք լսում են մեր երաժշտությունը, մարդիկ վստահորեն ասում են. «Պատմե՛ք մեզ այդ ժողովրդի մասին, ցույց տվե՛ք երկիրը, որ այդպիսի արվեստ է ստեղծում»:
Արամ Խաչատրյան

Մենք կոմպոզիտորն իր այս խոսքերով մախանչեց 20-րդ դարի հայ դասական երաժշտության ընթացքն ու ուղին: Արամ Խաչատրյանի ստեղծած դպրոցով դաստիարակված, նրա երաժշտական ավանդույթները կրող մեր մյուս նշանավոր կոմպոզիտորները համաշխարհային ասպարեզ մտան՝ իրենց սեփական դրոշմով: Նրանք, իսկապես, ստիպեցին աշխարհին լսելու մեր երաժշտությունը... Նրանք աշխարհի բեմերից հնչեցնում են հայ երգը ու

երաժշտությունը՝ մարդկությանը պատմելով Հայաստանի մասին: Եվ նրանք լսելով շատերն են փորձում աշխարհի բարեկեցիկ որոնել մեր փոքր, բայց մշակութային ժառանգությամբ մեծ երկիրը, երկիր, որ տվել է Ներսես Ընդրեալի, Գրիգոր Նարեկացի, Կոմիտաս, Արամ Խաչատրյան...

Սա շատ լավ գիտեն տաղանդաշատ հայ արվեստագետները, եւ իրենց առաքելություններից մեկը համարում են հայ մշակույթն աշխարհին ճանաչելի դարձնելը: Եվ այդ հրաշալի արվեստագետներից է ջութակահար, մենակատար, մանկավարժ Ռուբեն Կոստեյանը:

Ռուբեն Կոստեյանի երաժշտական ուղին սկսվել է այն ժամանակ, երբ դեռ ինը տարեկան էր, երբ ելույթ ունեցավ Կրեմլում: Դեռ օրնա ընդունեցին միջազգային բազմաթիվ հեղինակավոր բեմերն ու դաշիլները: Այսօր նրա անունը լսելի է աշխարհի բազմաթիվ երկրներում՝ Ռուսաստան, Գերմանիա, Ֆրանսիա, ԱՄՆ, Իրան, Կանադա, Մեքսիկա, Թայվան, Մալազիա, Վրաստան...

Նրան մեր մշակութային ժառանգությունը փոխանցողը էւ երաժշտության

առաջին դասեր տվողը եղել է հայրը՝ Ալեքսանդր Կոստեյանը (պտտահար, մենակատար, անամբլիստ, փմֆոնիկ նվագախմբերի կոնցերտմայստեր, մանկավարժ, ՀՀ վաստակավոր արտիստ Ալեքսանդր Կոստեյանը մեր մշակույթի այն երեւելիներէն է, որի անունը կապված է Կոմիտասի անվան պետական լարային քառյակի հետ: Նա 1990 թվականից քառյակի պտտահարն է եղել):

Չորս տարեկան էր Ռուբենը, երբ հայրիկի օգնությամբ սկսեց բացահայտել երաժշտության մեծ աշխարհը: Խոսելով հոր մասին՝ Ռուբեն Կոստեյանն իր բոլոր հարցազրույցներում ասում է.

— Որքան շատ ժամանակ է անցնում, այդքան ավելի եմ համոզվում, որ իմ հայրն առանձնահատուկ երաժիշտ եւ մանկավարժ է: Իր ծայնագրությունները Հայաստանի ազգային ռադիոյի ու Ֆոնոգրամ են, աշակերտներն էլ մեծ հաջողությունների են հասել: Հայրս է ինձ սովորեցրել կատարողական արվեստի սկզբունքները, որոնց անդրադառնում եմ մինչ այսօր:

Ռուբեն Կոստեյանը որպես մենակատար

հանդես է գալիս տարբեր նվագախմբերի հետ: Իր բոլոր համերգների ժամանակ, որտեղ էլ որ դրանք տեղի են ունեցել, եվրոպացի կոմպոզիտորների ստեղծագործությունների կողքին կատարել է նաեւ հայ կոմպոզիտորների գործերը:

Ռուբեն Կոստեյանը 2000 թվականից Քիշ կղզու «Հաուլ օֆ մյուզիկ ենթ քալչը» կազմակերպության դասական երաժշտության բաժնի ղեկավարն է: 2010 թվականից ապրում է Կանադայում: Նրա առաջին կանադական ելույթը տեղի ունեցավ դիլիժոտ Լոկոսան Արմանի եւ «Սիմֆոնիա Թորոնթո» նվագախմբի հետ՝ հանրահայտ Գլեն Գուլթ Սթրուկի դաշիլով, այնուհետեւ՝ Քլոր-Սի Ֆոլում:

Մի առիթով Ռուբեն Կոստեյանն ասել է.

— Ուրիշ շատ երաժիշտների նման ես էլ ինձ աշխարհաքաղաքացի եմ զգում, քանի որ երաժշտությունը համամարդկային շփման միջոց է:

Բայց այս խոսքերի հետևում թաքցված է իրական հայրենասերը, որը երբեք չի խաղում կապը Հայաստանի հետ:

Շարունակությունը՝ էջ 6, 8

Սկիզբը՝ էջ 5
Հաճախ է վերադառնում՝ իր անմնացորդ նվիրումն ու ներդրումը բերելով հայրենի մշակութային կյանքի զարգացմանը:

Կոստեյանների ընտանիքում բոլորն էին մշակույթի բարձր արժեքների կրողներ, ճշմարիտ արվեստը սիրողներ: Եվ դա չէր կարող չփոխանցվել այդ միջավայրում մեծացող Ռուբեն Կոստեյանին: Ռուբեն Կոստեյանը, հետագայում հայացք ուղղելով իր անցած ուղուն, ասում է.

— Իմ ստեղծագործական կյանքի ճանապարհին ունեցած ձեռքբերումներիս ընթացքում ճակատագրական դիպվածները քիչ չեն եղել... Դա միայն մեկ պահ չէր... Շատ գործեր են նպաստել, կարծում եմ՝ նաեւ գեներոլիկան: Մեր ընտանիքում բոլորը կամ երաժիշտ են, կամ սիրում են եւ շատ լավ գիտեն երաժշտությունը: Հորական պապս գյուտարար էր, բայց նաեւ լավ հասկանում էր երաժշտությունը: Մորական պապս ճարտարապետ էր. նա գրեթե ամբողջ օպերային երաժշտությունն անգիր գիտեր: Տատս լավ ծայն ուներ եւ հաճախ էր ինձ համար երգում: Մինչեւ հիմա հիշում եմ նրա ծայնը: Մայրս շատ լավ երաժիշտ է՝ կետադրյա փորձով, աշխատել է Օպերային նվագախմբում, Հայաստանի պետական ռադիոյի նվագախմբում, Հայաստանի ֆիլհարմոնիկում:

Իսկ հայրիկիս՝ Ալեքսանդր Կոստեյանի ծայնագրությունները մտնում են Հայաստանի պետական ռադիոյի ու Ֆոնոգրամ մեջ: Դրանք խորեմացու եւ Նարեկացու շարականների սեփական փոխադրություններն

են: Հայրս նպաստել է գրեթե բոլոր ժամանակակից հայ կոմպոզիտորների հաստատվելուն եւ ճանաչմանը՝ կատարելով եւ ծայնագրելով նրանց ստեղծագործությունները: Մանկությունս անցել է երաժշտական մթնոլորտում: Ճանաչում էի Հայաստանի գրեթե բոլոր պրոֆեսիոնալ երաժիշտներին, որոնք հաճախ էին գալիս մեր տուն

...Մինչեւ օրս հիշում եմ, թե ով ինչպէս էր նվագում, ինչ խառնվածք ուներ... Հիշում եմ նրանց խոսակցությունները երաժշտության եւ արվեստի մասին:

Այսպես է սկսվել Ռուբեն Կոստեյանի ստեղծագործական կյանքի ճանապարհը: Աշխարհի մեծ բեմերը նվաճած արվեստագետ

գետն այսօր նաեւ դասավանդում է՝ նոր սերունդին պատգամելով երբեք չկտրվել մեր ազգային մշակույթից եւ նպաստել դրանց պահպանմանն ու տարածմանը, որովհետեւ միայն այդպես կարող են ստեղծել սեփական մշակութային դիմել՝ աշխարհի հռչակավոր երաժիշտների շարքում:

— Ազգային ակունքները բազմաթիվ պայմաններին մեկն է ստեղծագործությունը համամարդկային շարքին դասելու համար,— հաստատում է նա:

Երախտագիտությամբ հիշելով իր ուսուցիչներին՝ Իգոր Օստրախին, Տիգր Կարգալին, Ռուբեն Մխարյանին, ժան Տեր-Մերկերյանին, Իվան Սոնիգետին, Դոմինիկ դը Վիլիենկոլիին, ասում է.

— Ամեն մեկը բեմական ահեղի փորձ ուներ: Նրանցից յուրաքանչյուրի հետ շփվելով՝ ինչպես պարֆեկտնալ նրբություններ, որոնք միայն երկարատեւ բեմական փորձի միջոցով հնարավոր է ձեռք բերել: Այդ մեծերի հետ ոչ միայն մասնագիտական շփումը, այլեւ ընկերություն անելն օգնեց շատ բաներ հասկանալու:

2019 թվականը մեծ իրերկյանի տարի էր. քրաջակ էր երգահան, երգիչ, երաժշտագետ, վարդապետ եւ ուսուցիչ, բանահավաք, խմբավար, մանկավարժ, հայկական ազգային կոմպոզիտորական դպրոցի հիմնադիր, մեծն Կոմիտասի ծննդյան 150-ամակը: Հայ մշակույթի նմիշյալ արվեստագետների համար սա եւս մեկ առիթ էր միջազգային հանրությանը ներկայացնելու Կոմիտասի ժառանգությունը:

Շարունակությունը՝ էջ 8

Ավիզը՝ էջ 5, 6

Եվ ասի Ռուբեն Կոստեմյանը ես իր կարեւոր ներդրումը բերեց այս հրեյանական միջոցառումներին՝ մեծաթեք ձայնակալառակի տեսքով. տարեսկզբին Սանկտ Պետերբուրգում լույս է տեսել նրա ջութակի եւ դաշնամուրի համար փոխադրությունների առաջին ժողովածուն՝ նվիրված Կոմիտասի 150-ամյակին, որտեղ տեղ գտան Կոմիտասի, Ֆ. Լիստի, Պ. Չայկովսկու, Ա. Ռախմանինովի ստեղծագործությունների փոխադրությունները:

— *Համոզված եմ՝ Կոմիտասն իր ամուր տեղն է զբաղեցնում համաշխարհային երաժշտության մեջ՝ թողնելով մեծ ժառանգություն:* Կոմիտասի փոխադրումները մտադիր եմ կատարել տարբեր բեմերում, բայց առաջին հերթին հայկական միջնադարյան եկեղեցիներում եւ ձայնագրել...

Մոտ ապագայում լույս են տեսնելու երեք ժողովածու. եւ մեկ ձայնակալառակ, որոնց մեջ կընդգրկվեն Ալեքսանդր Կոստեմյանի փոխադրության երեք շարական՝ իր իսկ կատարմամբ, եւ մի շարք իր փոխադրություններից, այդ թվում՝ Կոմիտաս: Հայաստանում մի քանի ուսումնական հաստատություններ արդեն օրինակներ են պատվիրել:

— *Հայաստանում գտնվելով՝ ձայնագրել եմ մի մեծ ծրագիր,*— ասում է երաժիշտը.— *բազմաթիվ ելույթներ եմ ունեցել դաշնակահարներ Նատալյա Մնացական*

նյանի եւ Մարգարիտա Գրիգորյանի հետ: Պայմանագրեր կան տարբեր լեյբլների հետ՝ ձայնակալառակներ թողարկելու նպատակով:

Ռուբեն Կոստեմյանի նվիրական ծրագրերը շատ են, եւ ամեն նվիրական ծրագիր կյանքի կոչելիս նա առաջնորդվում է այս կարեւոր սկզբունքով.

— *Իմ համոզմամբ՝ ամեն գործ պետք է հասցնել կատարողական լավագույն վիճակի: Կատարել եւ շարունակում եմ կատարել Արամ հաչատրյանի, Կարեն հաչատրյանի, Էդուարդ Բաղդասարյանի, Էդվարդ Միրզոյանի, Ղազարոս Սարյանի, Էդուարդ Չայրապետյանի, եւ ուրիշ հայտնի հայ կոմ-*

պոզիտորների ստեղծագործությունները: Էդուարդ Չայրապետյանի Կրկնակի կոնցերտը կատարել եմ հորս՝ Ալեքսանդր Կոստեմյանի հետ՝ դիրիժոր Մերուսեան Սիմոնյանի ղեկավարությամբ: Բազմաթիվ անգամ կատարել եմ Ղազարոս Սարյանի Ջութակի կոնցերտը նվագախմբի հետ: Ժամանակին հենց հեղինակի հետ նվագել ենք այդ գործը: Կարեն հաչատրյանի Ջութակի սոնատը նվագելիս նույնպես հանդիպել եմ հեղինակի հետ: Նա պատմել է ձայնագրությունների մասին՝ Ղալիդ Օյստրախի եւ Լեոնիդ Կոզանի հետ, թե ինչպես է ստացել մասնակ 3աշա Դեյֆեցից, որտեղ նա սոնատի նոտաներն էր խնդրում եւ մտադրու-

թյուն ուներ այն ձայնագրելու: Կարեն հաչատրյանի սոնատը ձայնագրեցի Նատալյա Մնացականյանի հետ (ինչպես նաեւ Արամ հաչատրյանի՝ ջութակի եւ դաշնամուրի համար գրած գրեթե բոլոր ստեղծագործությունները)՝ միդեռլանդական «Brilliant classics» լեյբլի համար: Ձայնակալառակը թողարկվեց 2018-ին: Նվագախմբի հետ բազմաթիվ անգամներ կատարել եմ Արամ հաչատրյանի Ջութակի կոնցերտը: Նախատեսում եմ ձայնագրել նաեւ Է. Միրզոյանի, Է. Բաղդասարյանի ստեղծագործությունները՝ ամերիկյան լեյբլի պատվերով:

Հայաստանից դուրս իմ ելույթների ժամանակ հայ կոմպոզիտորների գործերը հիանալի են ընդունվում հանդիսատեսի կողմից:

...Ռուբեն Կոստեմյանի հետ զրույցի ընթացքում մտածում էի. հնարավոր է արդո՞ղ, որ արվեստագետը բնակվի արտերկրում, բայց ապրի Հայաստանում: Պարզվում է՝ հնարավոր է, եւ դա հասուն է իսկական նվիրյալին: Բազմաթիվ երկրների հանդիսատեսների սրտերը նվաճած, հեղինակավոր դաշիններում լավագույն ջութակներով նվագած արվեստագետն ու մանկավարժն այսօր իր նպատակներից մեկն է համարում Հայաստանում ավելի հաճախ հանդես գալը եւ իրենց քայլերը նոր սկսող հայ երաժիշտների կողքին լինելը, նրանց օգնելը...

Պատրաստեց Համիկ ՊՂՈՍՅԱՆԸ